

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

Strategic Leadership of School Administrators Affecting School Effectiveness under Khon Kaen Municipality

วิราพร ดีบุญมี¹⁾ และ วัลลภา อารีรัตน์²⁾

Wiraporn Deeboonmee¹⁾ and Wallapha Ariratana²⁾

¹⁾ สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Khon Kaen University

²⁾ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Associate Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น 11 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 249 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ดังนี้ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านวัฒนธรรมขององค์กร และด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกรายการ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ ดังนี้ ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ได้แก่ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ (X_2) และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_4) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .713 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ร้อยละ 50.80 ($R^2=.580$)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประสิทธิภาพของโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the strategic leadership level of school administrators, under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, 2) to study the effectiveness level of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, 3) to study relationship of school administrators' strategic leadership, and effectiveness of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, and 4) to study the school administrators' strategic leadership affecting school effectiveness of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality. The samples using in this study were 11 schools including 249 school administrators and teachers. The instrument using in this study was the Questionnaire with reliability coefficient = 0.99. Data were analyzed by using computer program to calculate the Mean, Percentage, Standard Deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and creating the Regression Equation to predict Dependent Variable by analyzing the Stepwise Multiple Regression Analysis.

The research findings found that:

1. The School Administrators under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, had strategic leadership in overall of 5 aspects, in "High" Level. Considering each aspect, found that every item was in "High" Level ranking the Mean Value in order from the highest level as follows: strategic leadership implementation, the strategic determination, the strategic control and evaluation, the organizational culture, and the vision and direction of organization.

2. The effectiveness of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, in overall of 5 aspects, in "High" Level. Considering each aspect, found that every item was in "High" Level ranking the Mean Value in order from the highest level as follows: the students' characteristics, the satisfaction in teachers' working, the modification and development of schools, the climate and environment, and the learning achievement.

3. The relationship of school administrators' strategic leadership, and effectiveness of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, in overall, there was positive relationship in "Moderate" Level at .01 significant level.

4. The school administrators' strategic leadership affecting the effectiveness of schools under jurisdiction of Khon Kaen Municipality, included the strategic determination (X_2), the strategic control and evaluation (X_4), the value of Multiple Correlation Coefficient = .713 at .05 significant level. The predictive coefficient or predictive power was 50.80 ($R^2 = .580$)

Keywords : Strategic Leadership, School Effectiveness

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 กล่าวถึงกระบวนการจัดการศึกษา และการปรับระบบและโครงสร้างของการบริหารการจัดการศึกษา โดยยึดหลักความเป็นเอกภาพในด้านนโยบายและมีความหลากหลายการปฏิบัติเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการในแต่ละระดับหรือแต่ละท้องที่ อีกทั้ง ยึดหลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาทุกด้านไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ซึ่งรัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ในกฎหมายและ แผนแม่บทของชาติหลายฉบับ แบ่งเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 มาตรา 43 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี รัฐต้อง จัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ในยุคปัจจุบันก็มีจุดเน้นคือ การพัฒนาคน โดยกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของทุกคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ [4]

ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจึงต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่

นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำองค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญคือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์ มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน [3] ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทางวิธีการคิด และการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ ที่ครอบคลุม ภารกิจ และขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษา ทำให้มีการนำเอาเรื่องของกระบวนการบริการงานโดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเช่น การจัดโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคล ตลอดจน การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์เข้ามาบูรณาการร่วมกันเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) โดยผู้นำระดับสูงขององค์กรหรือผู้บริหารซึ่งเป็น ระดับกลยุทธ์เป็นบุคคลที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในทุกขั้นตอน กล่าวโดยสรุปการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ส่วนคือ

- 1) ขั้นตอนการวางกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
- 2) ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) และ
- 3) ขั้นตอนการ ควบคุม และการประเมินผลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control & Evaluation) [7]

แต่อย่างไรก็ตามการที่ผู้บริหารโรงเรียน จะบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ผลดีนั้น จำเป็นต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารมีโอกาสฝึกและใช้

ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ ต้องมีการอบรมและพัฒนาแบบเข้มข้นภายในระยะเวลาที่เพียงพอเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้เป็นนักบริหาร การศึกษามีอาชีพ [5]

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการ การศึกษาของโรงเรียนเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ยังประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านงานวิชาการ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เฉพาะทาง และยังขาดการสนับสนุน ส่งเสริม รวมทั้ง การนิเทศ ติดตาม กระบวนการทำงานหรือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการบริหารจัดการ การศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากผลการประเมินของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553) ทั้งหมด 14 มาตรฐาน พบว่า โรงเรียนเทศบาล บ้านโนนทัน และโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนหนองวัด ไม่ผ่านการรับรอง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด ของแต่ละมาตรฐาน พบว่า มีเพียง 6 มาตรฐานเท่านั้น ที่ผ่านทุกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.8 เท่านั้น ถือได้ว่าค่อนข้างต่ำ และนอกจากนั้น ยังพบว่าการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ O-NET ของนักเรียนชั้น ป.6, ม.3 และ ม.6 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบ ในช่วงปี 2553-2555 มีผลคะแนนการทดสอบต่ำลง และมี บางรายวิชาเท่านั้นที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย [9] ดังนั้นการที่โรงเรียนจะมีคุณภาพ หรือประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ประกอบเข้าด้วยกัน โดยโรงเรียนจะต้องติดตาม การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเข้ามามีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เช่น การเจริญ เติบโตทางเศรษฐกิจ วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยี ตลอดจนการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนนักเรียน สิ่งเหล่านี้โรงเรียนจะต้องรับเอามาเพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการทำโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยผู้ที่มี

ความสำคัญมากที่สุดในการทำโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพ คือ ครูใหญ่ เนื่องจากครูใหญ่เป็นหัวใจ สำคัญในการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน เป็นผู้ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียน [8] แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จของโรงเรียนหรือการจัดการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ผู้บริหาร จะต้องมองการบริหารจัดการ ในหลายมิติ เพราะ ต้องมองภาพนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ การจัดการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด และนโยบายของเทศบาล ดังนั้น สิ่งสำคัญในยุคปัจจุบันผู้บริหารจึงต้องมีการ เปลี่ยนแปลงและมีกลยุทธ์ในการบริหาร รวมทั้ง ต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ การศึกษา การจัดการในเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ จึงจะสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญ ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์อันจะ เป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปวางแผนพัฒนาภาวะ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ตลอดจนการปรับปรุง การบริหารงานของสถานศึกษา ของสำนักงานศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ สถานศึกษา ชุมชน สังคม และผู้เรียนอันเป็นหัวใจ สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดเทศบาล นครขอนแก่น อยู่ในระดับใด

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันหรือไม่และมีทิศทางเป็นอย่างไร

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 11 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน และครูผู้สอน จำนวน 501 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 533 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดของผู้บริหาร ส่วนครูผู้สอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซ์และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 217 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 249 คน

3. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 ด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 4) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ และ 5) วัฒนธรรมขององค์กร

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ความพึงพอใจในการทำงานของครู 3) คุณลักษณะผู้เรียน 4) การปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และ 5) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ทั้งฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.94 และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์หาสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามนำไปแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และ ประสิทธิภาพของโรงเรียน หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะของ

ผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า มีตัวแปรที่ทดสอบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ตัวแปร ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .713 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 50.80

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมที่มีความสามารถในการสำรวจสภาพแวดล้อมภายในภายนอก ก่อนดำเนินการจัดทำโครงการต่าง ๆ มีการทบทวนการดำเนินการ การปรับแผนการดำเนินงาน มีการประเมินคุณภาพภายใน กำกับ ติดตาม ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบในการมอบหมายงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งผู้บริหารยังเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งให้คำแนะนำและคำปรึกษา ยกย่อง ชมเชย ให้ทุกคนสามารถ

ปฏิบัติงานร่วมกันได้ และสามารถเปรียบเทียบและติดตามการปฏิบัติงานแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Devies B. [10] ที่ได้ศึกษาการพัฒนา ตัวแบบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีคุณลักษณะ ที่สำคัญ คือ มีอิทธิพลต่อผู้อื่น และเชี่ยวชาญในการสร้างเครือข่าย เมื่อทำการพัฒนาตัวแบบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย การแปลกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาทีมและส่งต่อกลยุทธ์ การกระตุ้นให้เกิดการสอดแทรกอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาความสามารถเชิงกลยุทธ์

2. การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวางแผน หรือโครงการที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามหลักสูตร นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทำให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และกระตือรือร้นต่อการศึกษา อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ กองวิจัยทางการศึกษากรมวิชาการ [2] ทำการวิจัย เรื่องดัชนีชี้วัดความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อสังคมไทย พบว่า คุณลักษณะของเด็กที่มีความสมานฉันท์ คือ มีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น คุณลักษณะของเด็กที่มีความเอื้ออาทร คือ มีน้ำใจและมีความกรุณา และจากรายงานศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนำไปสู่ความสมานฉันท์ ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ ได้แก่ มีคุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้รักสามัคคี พึ่งพาเกื้อกูลกัน มีจิตสำนึกดี มีจิตสาธารณะ รักและภูมิใจในชาติและท้องถิ่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ด้านการกำหนดกลยุทธ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตลอดจนต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารในปัจจุบันต้องเป็นผู้นำที่เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร คุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ สอดคล้องกับทัศนะของ Kinicki and Williams [11] ได้ให้ทัศนะว่าการกำหนดกลยุทธ์เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอก ก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการโดยใช้เครื่องมือและเทคนิคการวางแผนกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน เพื่อเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ทำให้กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับภารกิจของโรงเรียน สอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ [6] กล่าวว่า การกำหนดยุทธศาสตร์ ประเมินและคัดเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับโรงเรียนมากที่สุด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางของการดำเนินงาน

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีตัวแปรที่ทดสอบแล้ว

มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ตัว เรียงตามลำดับ คือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 2 ตัว โดยที่ตัวแปรด้านการกำหนดกลยุทธ์ เป็นตัวแปรแรก que เข้าสู่อสมการพยากรณ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ยังต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น สอดคล้องกับ กนกอร สมปราชญ์ [1] กล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ในทุกระดับจะต้องพิจารณาถึงพันธกิจขององค์กร และผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้บริหารต้องเริ่มต้นด้วย 1) การพัฒนากลยุทธ์ระดับองค์การ 2) การพัฒนากลยุทธ์ระดับหน่วยงาน 3) การพัฒนากลยุทธ์ระดับหน้าที่

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนั้น เทศบาลนครขอนแก่นต้องชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้ภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องบริหารจัดการศึกษาในช่วงกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาวะการณ์ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียน รวมทั้งผู้บริหารควรเพิ่มพูนความรู้และทักษะ นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผน ปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนความสามารถและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้กระบวนการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาระบบกลไก

การกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือ การดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาตัวชี้วัดในแต่ละด้านของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาแบบฉบับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง
2. ควรศึกษาและวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีการพัฒนาและก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กนกอร สมปราชญ์. องค์การและการพัฒนาองค์การ. ขอนแก่น: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2548.
- [2] กรมวิชาการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: อักษรไทย. 2546.
- [3] เนตรพัฒน์ ยาวีระช. ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เซ็นทรัล, เอ็กสเพรส. 2550.
- [4] ปาลิกา นิธิประเสริฐ. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์การแห่งแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. 2547.
- [5] รุ่ง แก้วแดง. ริเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: มติชน. 2540.
- [6] ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553.
- [7] สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ: ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: วิรัตน์เอดดูเคชั่น. 2548.
- [8] เสาวนีย์ ตรีพุทธรัตน์. ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออก เชียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2547.
- [9] หน่วยศึกษานิเทศก์ เทศบาลนครขอนแก่น. รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี 2553. ขอนแก่น: เทศบาลนครขอนแก่น. 2553.
- [10] Davies, B. Rethinking strategy and strategic leadership in schools. Education Management Administration & Leadership, 31(6), 295-312. 2003.
- [11] Mott, P.E. The characteristic of effective organization. New York : Harper and Row. 1972.
- [12] Kinicki, A., & Williams, B. Management. New York: McGraw-Hill. 2009.